

เมืองคืออะไร? ฤาเป็นเพียงคำถามที่ไร้สาระ

“What is a city?” Is It Merely a Nonsense
Question?

ไพโรจน์ คงทวีศักดิ์
Parote Kongthaweesak

บทคัดย่อ

ในแวดวงวิชาการ เมืองถูกกำหนดนิยามไว้ในหลายลักษณะด้วยกัน ขึ้นอยู่กับเงื่อนไขทางสังคม ประวัติศาสตร์ รวมทั้งอำนาจของวาทกรรมที่ครอบงำพื้นที่และเวลาที่เมืองถูกหยิบยกขึ้นมาให้คำนิยาม

บทความนี้ต้องการชี้ให้เห็นว่า คำนิยามของเมืองทั้งหลายที่ปรากฏอยู่ในเอกสารทางวิชาการต่างๆ ในท้ายที่สุดก็เป็นเพียง “ภาพตัวแทน” ของเมืองหรือเมืองในฐานะมโนทัศน์ที่ถูกเสกสรรปั้นแต่งขึ้นมาตามกรอบการมองอันจำเพาะที่โยงใยอยู่กับอำนาจ - ความรู้ที่ครอบงำวงวิชาการในขณะนั้นอยู่ อย่างไรก็ตามก็มิได้เป็นเพียงสิ่งที่ดำรงอยู่เฉพาะในฐานะภาพตัวแทน นอกเหนือจากการตั้งดำรงอยู่ในอาณาบริเวณของ

ภาษาหรือความคิดแล้ว เมืองยังต้องตั้งดำรงอยู่ในมิติทางกายภาพ ด้วย การทำความเข้าใจและแก้ไขปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นในสังคมเมือง ย่อมไม่อาจจะดำเนินไปได้แค่ในมิติของมโนทัศน์ ซึ่งนี่คือประเด็นที่เราไม่ควรมองข้าม

คำสำคัญ: เมือง ภาพตัวแทน มิติทางกายภาพ

Abstract

In the academic arena, the city has been variously defined depending on its particular socio-historical context, and according to a discursive power which dominates the space and time in which the city has been constructed.

The objective of this paper is to indicate that any definition of the city, in the final analysis, is only a “representation” of the city, or the “conceptualized city” which has been constructed in relation to a particular power-knowledge frame of the time. However, the city cannot exist only in a conceptual dimension. Beyond the conceptual dimension which is based deeply on the use of languages, the city must exist in a physical dimension also. A proper understanding of urban social problems will never happen if we turn a blind eye to this issue.

Keywords: city, representation, physical dimension

บทนำ

ความเป็นมาทางประวัติศาสตร์กว่า 5,000 ปีของเมือง ช่วยซ่อนเร้นเก็บงำเรื่องราวที่หลากหลายไว้ในตัวมัน ทั้งเรื่องที่มีมันถูกกระทำและเป็นผู้กระทำ เรื่องที่มีมันเผชิญและถูกทำให้เผชิญ ซึ่งมีมากเกินกว่าจะนำมาเรียงต่อให้เห็นเป็นภาพรวมได้หมดสิ้น อย่างไรก็ตามแต่เรื่องราวเหล่านี้ยังซับซ้อน เลื่อนไหลและกำกวมเสียจนมนุษย์ซึ่งเป็นผู้สร้างเมืองมากับมือยังมีอาจทำความเข้าใจมันได้อย่างหมดจด

วัตถุประสงค์ของบทความนี้ไม่ได้อยู่ที่การหาคำตอบที่เหมาะสมที่สุดให้กับคำถามว่าเมืองคืออะไร แต่อยู่ที่การสร้างให้เกิดการตระหนักว่าการขบคิดพิจารณาตัวคำถามว่าเมืองคืออะไร น่าจะช่วยให้เราเข้าใจธรรมชาติหรือคุณลักษณะของสังคมเมืองได้มากขึ้น โดยเฉพาะสังคมเมืองแบบทุนนิยมที่กำลังโหมกระหน่ำผิวพื้นพิภพอย่างไม่ละรามีอยู่ขณะนี้

เนื้อหาของบทความนี้มีอยู่สองส่วนด้วยกัน ส่วนแรกจะกล่าวถึงเรื่องเล่าหรือบทบรรยาย (narratives) เกี่ยวกับเมืองในรูปแบบต่าง ๆ ซึ่งเป็นสิ่งที่ทำให้เกิดภาพตัวแทนของเมือง (representations of city) ในลักษณะต่างๆ ขึ้นมาในแวดวงสังคมศาสตร์ ส่วนที่สองจะกล่าวถึงเรื่องที่ว่าบทบรรยายเหล่านี้ได้สะท้อนให้เห็นถึงคุณลักษณะที่สำคัญอันใดของสังคมเมือง ทั้งนี้เพื่อเป็นแนวทางในการทำความเข้าใจประวัติศาสตร์กรรมทางสังคมที่เลื่อนไหลจนยากจะคว้าจับขึ้นนี้

เมืองคืออะไร ถ้าไม่ใช่ภาพตัวแทน

ไม่ว่าเราจะมองว่าเมืองคืออาณาบริเวณที่ถูกปกคลุมไปด้วยวิถีชีวิตอันจำเพาะพิเศษ หรือมองว่าเมืองคือกระบวนการหรือชุดของปฏิบัติการทางสังคมและวัฒนธรรมต่างๆ เมืองในที่นี้ก็เป็นอย่างมากเพียง

ภาพตัวแทนหรือภาพแทนของสิ่งที่เรียกว่าเมือง ซึ่งมีทั้งมิติทางกายภาพ สังคมและวัฒนธรรม สอดแทรกอยู่ในตัวในทุกสถานและกาลเวลา

สจิวต ฮอล (Stuart Hall) กล่าวว่า การสร้างภาพตัวแทน (representation) คือ การผลิตความหมายโดยผ่านภาษา (Hall, 1997: 16) การสร้างภาพตัวแทนเป็นสิ่งที่มีความสัมพันธ์กับวัฒนธรรมที่หมายถึง “ความหมายร่วม” (shared meanings) ที่สมาชิกของกลุ่มสังคมหรือวงการ นั้นๆ มีร่วมกันและยังหมายรวมถึงบรรดาอารมณ์ ความรู้สึก ความคิดและมโนทัศน์อีกด้วย การมองวัฒนธรรมเช่นนี้ทำให้เราตระหนักได้ถึงความสำคัญของภาษาในฐานะสื่อกลางอันสำคัญยิ่งที่คอยถ่ายทอดความคิด มโนทัศน์ รวมทั้งความรู้สึกของเราไปยังผู้อื่น (ขณะเดียวกันก็ช่วยให้เกิดการถ่ายทอดหรือแลกเปลี่ยนความคิดและมโนทัศน์ของผู้อื่นมาyingเรา) ในลักษณะของการสร้างภาพตัวแทนให้กับสิ่งที่เราต้องการเอ่ยอ้างถึงสิ่งต่างๆ ยากยิ่งที่จะมีความหมายเพียงหนึ่งเดียวในตัวโดยไม่เปลี่ยนแปลง ขึ้นอยู่กับว่าเราสร้างภาพแทนหรือภาพตัวแทนให้กับสิ่งนั้นอย่างไร อาทิเช่นเราใช้ เราพูดเราคิดเรารู้สึกเกี่ยวกับสิ่งต่างๆ อย่างไรต่างหากที่ทำให้เกิดความหมายหนึ่งๆ ขึ้นมานั้นคือในระดับหนึ่งเราให้ความหมายแก่วัตถุ ผู้คนและเหตุการณ์โดยกรอบของการตีความที่เราเอามาหาบวางลงไปบนพวกมันนั่นเอง (อ้างแล้ว หน้า 1-3) ความคิดนี้ของฮอลล์สะท้อนสะท้อนประกายบางอย่างลงมายังการพิจารณาวัตถุทางการศึกษาหนึ่งของสังคมศาสตร์ซึ่งก็คือเมืองได้อย่างน่าอัศจรรย์

มนุษย์ร้อยเรียงเรื่องเล่าที่หลากหลายเกี่ยวกับเมืองขึ้นมาได้อย่างไม่รู้จักเหน็ดเหนื่อย อย่ว่าแต่การสร้างเรื่องเล่าเหล่านี้มิใช่สิทธิผูกขาดที่สงวนไว้ให้กับบรรดานักวิชาการเท่านั้น สามัญชนคนทั่วไปก็มีสิทธิ์จะผลิตและได้ผลิตเรื่องเล่าเกี่ยวกับเมืองตามสภาวการณ์ที่เป็นเงื่อนไขของตนขึ้นมาอย่างต่อเนื่องเช่นกัน เรื่องเล่าเกี่ยวกับเมืองจึงมีด้วยกัน

หลากหลายแบบหลายฉบับ แต่สิ่งหนึ่งที่เรื่องเล่าเหล่านี้มีร่วมกันคือการเป็นภาพตัวแทนที่แสดงถึงความสัมพันธ์ระหว่างเมืองกับบริบทด้านพื้นที่และเวลาของมัน ซึ่งในท้ายที่สุดได้ถูกควมแน่นให้ออกมาเป็นลักษณะเด่นเชิงภูมิกษณของเมืองไป และนี่ก็คือที่มาของปมปัญหาเกี่ยวกับค่านิยมของเมืองในปัจจุบัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งค่านิยมเมืองที่ใช้กันดาษดื่นในวงวิชาการ

เมืองในมิติทางสังคม

ความเปลี่ยนแปลงทางสังคมอย่างรวดเร็วในซีกโลกตะวันตกช่วงคริสต์ศตวรรษที่ 19 ซึ่งรวมทั้งการเติบโตของเมืองสมัยใหม่ส่งผลให้นักปรัชญาสังคมแห่งยุคนั้นพยายามคิดหาคำอธิบายให้กับความแตกต่างด้านระเบียบสังคมของสังคมดั้งเดิมกับสังคมเมืองสมัยใหม่ที่ปรากฏตัวขึ้นพร้อมๆ กับการเคลื่อนเข้าสู่สภาพสังคมอุตสาหกรรม (Flanagan, 1993: 14-18)

เรื่องราวเริ่มต้นจากผลงานของเฟอร์ดินานด์ ทอนนีส์ (Ferdinand Tonnies) ในปี ค.ศ.1887 ที่ชื่อ *Fundamental Concepts of Sociology (Gemeinschaft and Gesellschaft)* ทอนนีส์ได้วางฐานของการจำแนกแตกต่างระหว่างแก่นแท้ของชีวิตแบบชนบทกับชีวิตแบบเมืองให้แก่ชุมชนในยุคนั้น สำหรับเขา เกเซิลชาฟต์หรือสังคมเมืองสมัยใหม่ที่มีโครงสร้างอันซับซ้อนคือที่ที่ผู้คนมีความเป็นปัจเจกชนสูง ดำเนินชีวิตไปบนฐานของการแสวงหาประโยชน์เพื่อตนเอง สำนึกของความเป็นกลุ่มก้อนอันเหนียวแน่นเป็นสิ่งที่เข้ากันไม่ได้เป็นอย่างยิ่งกับพื้นที่แบบเกเซิลชาฟต์ (เรื่องเดียวกัน: 14)

เอมิล เดอร์ไคม์ (Emile Durkheim) คือบุคคลที่สองที่ชี้ให้เห็นถึงความแตกต่างในรูแบบของความเป็นปึกแผ่นหรือสมานฉันท์ระหว่างสังคมเมืองกับสังคมชนบทในช่วงนั้น *The Division of Labor in Society*

(1893) ผลงานชิ้นเอกชิ้นหนึ่งของเดอริ์คเคม์บรรยายไว้ว่าขณะที่ชีวิตในชนบทเป็นชีวิตที่ถูกควบคุมไว้ด้วยความเป็นเอกภาพของค่านิยมและโลกทัศน์ซึ่งยังผลให้เกิดความเป็นหนึ่งเดียวทางความคิดและสำนึกรวมของผู้คนในที่นั้น ชีวิตในเมืองหรือชีวิตที่สมานฉันท์แบบอินทรีย์ (organic solidarity) กลับเป็นชีวิตที่แตกต่างกันโดยสิ้นเชิง ความหนาแน่นของประชากรเมืองเรียกร้องให้เกิดการแบ่งงานอาชีพตามความชำนาญพิเศษซึ่งได้มาทำลายความเป็นเอกภาพของประสบการณ์ร่วมที่มนุษย์ในชุมชนแบบเดิมเคยมีร่วมกัน และได้ทำให้เกิดการขึ้นอยู่ต่อกันและกันของบรรดาผู้คนที่มีความถนัดชำนาญเฉพาะทาง ทั้งทอห์นและเดอริ์คเคม์ชี้ให้เห็นว่าเมื่อสังคมชนบทเปลี่ยนสภาพมาเป็นสังคมสมัยใหม่ในยุคอุตสาหกรรม ระเบียบทางศีลธรรมจรรยา (moral order) ซึ่งเป็นค่านิยมร่วมของสังคมก่อนเมืองจะถูกแทนที่ด้วยระเบียบในเชิงเครื่องมือที่เอื้อประโยชน์ด้านการงานให้แก่กัน (instrumental order) อันเป็นระบบคุณค่าของสังคมยุคใหม่ (เรื่องเดียวกัน: 15) ทอห์นและเดอริ์คเคม์ได้สร้างภาพตัวแทนให้กับเมืองในสังคมของเขากำลังอยู่ในช่วงของการเปลี่ยนผ่านจากสังคมแบบเดิมที่เรียบง่ายมาสู่สังคมอุตสาหกรรมยุคต้นที่เริ่มซับซ้อนมากขึ้นในลักษณะของสังคมที่เป็นชั่วคราวข้ามกับสังคมแบบเดิมซึ่งอบอวลไปด้วยกลิ่นอายของความสมานสามัคคีและน้ำใจไมตรีที่มีต่อกัน ภาพตัวแทนของเมืองเช่นนี้ได้ช่วยตอกย้ำสำนึกให้กับผู้คน โดยเฉพาะนักวิชาการว่าในโลกนี้มีชุมชนอยู่สองแบบคือเมืองกับชนบท ซึ่งชุมชนทั้งสองแบบนี้ล้วนต้องมีลักษณะเด่นที่ตรงกันข้ามโดยสิ้นเชิง

งานเขียนที่ชื่อ *The City* (1958) ของแมกซ์ เวเบอร์ (Max Weber) เป็นงานเขียนที่ชี้ให้เห็นถึงลักษณะเด่นของเมืองในอีกแง่มุมหนึ่ง เวเบอร์พรรณนาว่าเมืองคืออะไรโดยจับจ้องไปที่บรรดาเมืองของยุโรปเหนือในยุคกลาง ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าเป็นเมืองของสังคมก่อนสมัยใหม่หรือก่อนอุตสาหกรรมเป็นหลัก จุดประสงค์สำคัญในการทำเช่นนี้ของเวเบอร์ไม่

ได้อยู่ที่การตอบคำถามว่าเมืองคืออะไรแต่อยู่ที่ความต้องการที่จะศึกษาวิเคราะห์ชุมชนเมืองของยุโรปยุคกลางเหล่านั้นในฐานะของปัจจัยต้นกำเนิดหนึ่งของความเป็นสมัยใหม่ซึ่งเขาเชื่อมั่นเป็นปรากฏการณ์ที่ถือกำเนิดและพัฒนาตัวเองขึ้นมาได้เฉพาะในยุโรปช่วงนั้น ดังนั้นเวเบอร์จึงศึกษาพิจารณาเมืองเพียงเพื่อระบุลักษณะเด่นของเมืองในยุโรปยุคกลาง ไม่ได้ต้องการสร้างค่านิยมสากลให้กับเมืองโดยทั่วไป (Wakabayashi, 1996: 24-25) แต่จุดประสงค์นี้ของเขามักถูกมองข้ามไปอยู่เนืองๆ

สำหรับเวเบอร์ ชุมชนเมืองของยุโรปช่วงก่อนสมัยใหม่จะประกอบไปด้วยลักษณะเด่นสามด้าน คือ (1) ด้านสังคม ซึ่งแสดงตัวออกมาในรูปของความสัมพันธ์แบบทฤษฎีภูมิ ผู้ที่อาศัยใช้ชีวิต ณ ชุมชนขนาดใหญ่เช่นนี้จะรับรู้ได้ถึงความเป็นคนอื่นของกันและกัน ขาดการรู้จักมักคุ้นแบบส่วนตัว (2) ด้านเศรษฐกิจ ในด้านนี้เมืองถูกมองว่าเป็นชุมชนที่ผู้คนส่วนใหญ่ในที่นี้ดำเนินชีวิตด้วยรายได้จากการค้า การอุตสาหกรรม ไม่ใช่เกษตรกรรม การแลกเปลี่ยนทรัพย์สินสิ่งของกันอย่างสม่ำเสมอคือปัจจัยพื้นฐานที่สำคัญยิ่งอันหนึ่งของการแสวงหากำไรและการเติมเต็มความต้องการให้กับผู้คนในชุมชนนี้ เมืองจึงเป็นชุมชนตลาดนั่นเอง (3) ด้านการเมือง ซึ่งหมายถึงการเป็นอาณาบริเวณที่มีอธิปไตย มีการจัดระเบียบทางการเมืองที่จำเพาะพิเศษเป็นของตน (แตกต่างจากชุมชนหมู่บ้านและอาณาบริเวณใต้การปกครองของเจ้าที่ดินยุคนั้น: ผู้เขียน) (Weber, 1965: 3-27; Weber, 1958: 65 และ Wakabayashi, 1996: 10-12) แต่ลักษณะเด่นที่สำคัญที่สุดของบรรดาเมืองยุคกลางในสายตาของเวเบอร์คือการมีลักษณะเป็นชุมชนตลาดที่ช่วยเติมเต็มความต้องการให้กับทั้งคนในเมืองและคนนอกเมืองในอาณาบริเวณใกล้เคียง เวเบอร์เห็นว่าชีวิตแบบเมืองที่แท้จริงคือ การที่ทุกคนในเมืองดำรงชีวิตอยู่ได้ด้วยการพึ่งพาตลาดและการแลกเปลี่ยนสินค้ารวมทั้งบริการในชีวิตประจำวัน ความสัมพันธ์ทางการค้าที่เกิดขึ้นภายในเมืองไม่ได้

ทำลายความผูกพันทางสังคมของผู้คน แต่กลับช่วยตอกย้ำ ชาวเมือง จะมีความภักดีให้กับอาณาบริเวณทางเศรษฐกิจที่พวกเขาใช้ชีวิตอยู่ และพร้อมที่จะปกป้อง เมืองมีสำนึกของตนเองที่เกิดขึ้นโดยผ่านสำนึก ของบรรดาชาวเมือง เมืองถูกสร้างขึ้นมาเพื่อบริหารผลประโยชน์ของ เหล่าพ่อค้าวานิช จึงเป็นหน่วยการรวมตัวที่มีหลักการและเหตุผลเป็น ของตนเอง แต่ลักษณะเช่นนี้ของเมืองได้สูญสลายไปพร้อมๆ กับการ ปรากฏตัวขึ้นของสังคมอุตสาหกรรมที่นิยมการบริหารจัดการหรือการจัด ระเบียบแบบราชการ เมืองแห่งยุคอุตสาหกรรมจึงแสดงให้เห็นถึงการ กระจุกรวมเป็นกลุ่มก้อนของประชากรที่ต้องได้รับการบริหารจัดการ อย่างมีประสิทธิภาพตามตัวแบบเชิงราชการ (bureaucratic model) ที่ เน้นความเป็นทางการและขาดความยืดหยุ่น สิ่งที่หลงเหลือมาจาก เมืองในยุคกลางมีเพียงการเห็นแก่ประโยชน์ส่วนตนในตลาดการค้าที่ สามารถพบเห็นได้ทั่วไปในทุกที่เหมือนกัน (Weber, 1965: 6 และ Flanagan, 1993: 15-16)

ขณะที่เวเบอร์ให้ภาพของเมืองว่าเป็นชุมชนการค้า เป็นสถานที่ของ การแสวงหาผลประโยชน์จากการแลกเปลี่ยนทางการค้าและเป็นอาณา บริเวณที่มีการจัดระเบียบแบบราชการที่ไร้จิตใจในยุคสังคมอุตสาหกรรม จอร์จ ซิมเมล (Georg Simmel) กลับเสนอภาพเมืองออกมาในฐานะ อาณาบริเวณที่เต็มไปด้วยความแปลกแยก เมืองที่ซิมเมลกล่าวถึงคือ มหานครสมัยใหม่ (metropolis) มหานครในสายตาของเขาคือทำเล หลักของเศรษฐกิจแบบเงินตรา การแบ่งแรงงาน การจูงใจวางเฉยไม่ ใส่ใจจนดูเหมือนไร้ความรู้สึก เงินตราจะลดทอนคุณลักษณะทุกอย่าง และความ เป็นปัจเจกชนของทุกคนลงมาเป็นคำถามว่า “เท่าไร” การ ผลิตภายในมหานครก็เป็นการผลิตเพื่อตลาดที่ผู้ผลิตและผู้บริโภคไม่ ได้รู้จักกัน ของทุกชิ้น (รวมทั้งคนทุกคน) จะถูกพิจารณาไปตามเนื้อผ้า มหานครยังเป็นสถานที่ที่ปัจเจกบุคคลจะได้เผชิญกับสิ่งกระตุ้นเร้าทาง

ประสาทที่เข้มข้นและพลิกผันกลับกลายเป็นอย่างรวดเร็ว การทอดสายตาออกไปเพียงครั้งเดียวอาจทำให้เราเห็นภาพที่แตกต่างกันอย่างรุนแรง รวมทั้งสิ่งที่ไม่อาจคาดถึงได้ ความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและความแตกต่างอย่างรุนแรงของสิ่งเร้ารอบตัวในมหานครทำให้ชีวิตของผู้คนเป็นชีวิตที่เต็มไปด้วยความระมัดระวังและต้องใช้สมองคิดคำนวณอยู่ตลอดเวลา ซิมเมลกล่าวว่าผู้คนในมหานครสมัยใหม่ตอบสนองของสิ่งต่างๆ ด้วยหัวสมองมากกว่าหัวใจ และในท้ายที่สุดพวกเขาก็ได้พัฒนาท่าทีวางเฉยไม่ใส่ใจ (blasé attitude) กับสิ่งเร้ารอบตัวขึ้นมาเพื่อเป็นภูมิคุ้มกันตนเองจากสภาพแวดล้อมภายนอก (Simmel, 1950: 635)

ภาพตัวแทนของเมืองที่ซิมเมลสร้างไว้ในบทความชื่อ *The Metropolis and Mental life* (1905) ได้รับการสานต่อโดยหลุยส์ เวิร์ธ (Louis Wirth) สมาชิกคนสำคัญของสำนักชิคาโก ความคิดของสำนักชิคาโกเป็นความคิดที่ทรงอิทธิพลยิ่งต่อการศึกษามือเมืองในอเมริกาช่วงต้นคริสต์ศตวรรษที่ 20 โรเบิร์ต พาร์ค (Robert Park) นำหลักการของวิทยาศาสตร์ธรรมชาติมาใช้วิเคราะห์พื้นที่เมือง เขาสังเกตเห็นความคล้ายคลึงระหว่างกลุ่มของพืชชนิดต่างๆ ที่กระจายตัวอยู่ในสภาพแวดล้อมตามธรรมชาติกับการกระจุกตัวของผู้คนในย่านต่างๆ ที่กระจายตัวอยู่ทั่วเมือง ผู้ที่มีความคล้ายคลึงกันเชิงสังคม (เช่น ฐานะหรือชาติพันธุ์เดียวกัน: ผู้เขียน) จะรวมตัวกันอยู่ในย่านเดียวกัน สำหรับพาร์ค เมืองคือสิ่งที่เกิดจากการต่อเรียงตัวของโลกทางสังคมทั้งหลาย (Park, 1925 และ Park, 1915 อ้างใน Flanagan, 1993: 47) เออร์เนสต์ เบอริจ (Ernest Burgess) ซึ่งเห็นว่าการเติบโตของเมืองขนาดใหญ่เป็นปรากฏการณ์ที่โดดเด่นที่สุดของสังคมสมัยใหม่ก็อธิบายความเป็นไปของพื้นที่เมืองด้วยท่าทีทางความคิดเช่นเดียวกับพาร์ค ตัวแบบวงกลมซ้อนที่มีศูนย์กลางเดียว (concentric zone) พยายามแสดงให้เห็นถึงกลวิธีรุกคืบของเขตชั้นในที่ค่อยๆ ขยายตัวสู่เขตด้านนอก ซึ่งเขาเห็นว่ามันคล้ายกับวิธีการที่มีให้

เห็นในระบบนิเวศน์ของพีช (Burgess, 1925: 90-94) ตัวแบบนี้ต้องการแสดงถึงความสัมพันธ์เชิงพลวัตที่มีต่อกันระหว่างเขตต่างๆ ภายในเมืองที่มีลักษณะเฉพาะตัว (Flanagan, 1993: 48) ทั้งพาร์คและเบอร์เจสมองเมืองในรูปของระบบเชิงอินทรีย์ของพีชพรรณอันถูกจัดระเบียบไว้ด้วยหลักการเฉพาะที่แบ่งพื้นที่ในเมืองออกเป็นส่วนๆ ซึ่งแต่ละส่วนจะมีกลุ่มประชากรและการถูกใช้ประโยชน์ที่เฉพาะตัวต่างกันไป การเติบโตและความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจภายในเมืองในช่วงการเปลี่ยนสภาพมาเป็นเมืองอุตสาหกรรมสมัยใหม่คือปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการอธิบายความเปลี่ยนแปลงของพื้นที่เมือง (Bridge and Watson, 2000: 14)

ย้อนกลับมาที่หลุยส์ เวิร์ธ ซึ่งถึงแม้จะเป็นสมาชิกคนหนึ่งของสำนักชิคาโกก็แต่กลับอธิบายเมืองในลักษณะที่ต่างจากสองคนข้างต้น เวิร์ธพยายามชี้ให้เห็นว่าเมืองคืออาณาบริเวณที่ผู้คนมีวิถีชีวิตที่เฉพาะพิเศษแบบหนึ่ง รูปแบบชีวิตอันจำเพาะนี้เกิดขึ้นโดยปัจจัยด้านประชากรเป็นสำคัญ การเพิ่มจำนวนของประชากรในพื้นที่อันจำกัดของเมืองส่งผลให้เกิดการจำแนกแตกต่างทางศักยภาพที่อยู่บนฐานของลักษณะเด่นส่วนตัว อาชีพและวัฒนธรรม จำนวนคนที่มากมายนมหาศาลในกระบวนการปฏิสัมพันธ์ทำให้เกิดการแตกตัวเป็นส่วนย่อยของบุคลิกภาพรวมถึงท่าทางที่ดูระว่างสำรวจ เพิกเฉย หนาวระอา ความหนาแน่นของประชากรไม่ได้ทำให้เกิดเพียงการจำแนกแตกต่าง (differentiation) และการแบ่งงานตามความชำนาญพิเศษ (specialization) ที่ทำให้ส่วนหรือย่านต่างๆ ของเมืองต้องมีหน้าที่เฉพาะขึ้นมาจนดูคล้ายว่าเมืองคือการต่อเรียงตัวของโลกทางสังคมแต่ยังทำให้เกิดนิสัยที่อดทนต่อความแตกต่างขึ้นมาในตัวชาวเมืองเพราะเขาต้องพบเจอกับบุคลิกภาพและวิถีชีวิตอันหลากหลายอยู่ตลอดเวลา นอกจากนี้การมาปฏิสัมพันธ์กันของผู้คนที่แตกต่างกันหลากหลายภายในเมืองยังส่งผลให้สังคมเมืองมีโครงสร้างทางชนชั้นที่ซับซ้อนขึ้น สำหรับเวิร์ธ เมืองคืออาณาบริเวณอันจำกัดที่มีประชากร

จำนวนมาก หนาแน่น และประชากรเหล่านี้มีความแตกต่างหลากหลายทางสังคม ลักษณะทั้งสามนี้นำมาซึ่งวิถีชีวิตแบบเมืองรวมทั้งบุคลิกภาพแบบเมืองที่เฉพาะพิเศษ (Wirth, 1938: 189-194)

ลักษณะเด่นที่สำคัญอันหนึ่งของสำนักชิคาโกที่ประยุกต์ความคิดทางนิเวศวิทยามาสู่การศึกษาเมืองคือการมีสมมติฐานว่าเมืองคือ ระบบนิเวศหนึ่งซึ่งมีนิสัยชอบไขว่คว้าความสมดุลกลับมาสู่ระบบ แต่การปรับโครงสร้างทางเศรษฐกิจทั้งในระดับชาติและระดับข้ามชาติที่เกิดขึ้นในกลุ่มประเทศอุตสาหกรรมช่วงคริสต์ทศวรรษที่ 1970 และ 1980 ซึ่งมาพร้อมกับปัญหาความขัดแย้งต่างๆ นานาซึ่งทำให้เกิดการตั้งสมมติฐานเกี่ยวกับเมืองเสียใหม่ว่าสิ่งที่เป็นหัวใจสำคัญของการจัดระเบียบของสังคมเมือง คือความขัดแย้งไม่ใช่ความสมดุล แนวการศึกษาเมืองแบบใหม่นี้ได้รับการเรียกขานว่าแนวเศรษฐกิจการเมือง พวกเขาทุ่มเทความสนใจให้กับบทบาทของระบบทุนนิยม ระเบียบทางเศรษฐกิจแบบข้ามชาติ การสะสมกระจุกตัวของความร่ำรวยและอำนาจ ความสัมพันธ์ระหว่างชนชั้นทางสังคมรวมทั้งบทบาทของรัฐในการบริหารจัดการที่เอื้อประโยชน์ต่อภาคเศรษฐกิจ ในสายตาของพวกเขา เมืองจึงถูกมองว่าเป็นสัญลักษณ์ของความไม่เท่าเทียมกันด้านความร่ำรวยและอำนาจซึ่งเกิดขึ้นโดยระบบการหากำไร ทั้งนี้เพราะเมืองแสดงให้เห็นถึงการเป็นอาณาบริเวณที่การสะสมทุนและความขัดแย้งทางชนชั้นมากระจุกรวมกันและปรากฏตัวขึ้นมาในเชิงพื้นที่ พวกเขาเห็นว่าเมืองคือสิ่งที่สะท้อนให้เห็นถึงสภาพการณ์ที่เป็นเงื่อนไขด้านเศรษฐกิจการเมืองของโลกที่เมืองดำรงอยู่ เมื่อระเบียบโลกเปลี่ยนแปลงไป เมืองในฐานะองค์ประกอบหนึ่งของระเบียบโลกก็ย่อมเปลี่ยนแปลง หรือปรับตัวตามความเปลี่ยนแปลงที่ยิ่งใหญ่กว่านั้นด้วย (Flanagan, 1993: 73-75)

เมืองในมิติทางเศรษฐกิจการเมือง

มานูเอล คาสเทลส์ (Manuel Castells) คือผู้หนึ่งที่พยายามกระตุ้นให้เห็นถึงความสำคัญของการอธิบายเมืองด้วยมุมมองใหม่ซึ่งสำหรับเขาคือความคิดแบบมาร์กซิสต์สายโครงสร้าง (structural marxist) คาสเทลส์ให้ความสนใจกับความคิดของหลุยส์ เวิร์ธ ในเรื่อง urbanism หรือวิถีชีวิตแบบเมืองเป็นพิเศษ เขาชื่นชมเวิร์ธว่าเป็นบุคคลหนึ่งที่เกิดบจะประสบความสำเร็จในการสร้างทฤษฎีเกี่ยวกับเมืองที่สมบูรณ์ แต่เวิร์ธยังมองได้เพียงผิวเผินว่า urbanism เป็นแค่ปรากฏการณ์ด้านวัฒนธรรมของเมืองต่างๆ ที่ในความเป็นจริงตามความคิดของคาสเทลส์ urbanism เป็นการปรากฏตัวด้านวัฒนธรรมของการเข้าสู่สภาพสังคมอุตสาหกรรมทุนนิยม ของการปรากฏตัวของเศรษฐกิจแบบตลาดและการก้าวเข้าสู่บรรยากาศของความเป็นเหตุเป็นผลของสังคมสมัยใหม่ (Castells, 1976 อ้างใน Flanagan, 1993: 87) คาสเทลส์ให้ความสำคัญกับพื้นที่เมือง (urban space) โดยมองว่ามันเป็นอาณาบริเวณที่การผลิตซ้ำแรงงานได้มากระจุกรวมกัน เมืองจึงเป็นระบบที่ปัจเจกบุคคลทั้งหลายใช้ผลิตซ้ำและปรับสร้างแรงงานของพวกเขาใหม่โดยผ่านการบริโภคส่วนตัว (จัดหามาเอง) และการบริโภคร่วม (รัฐเข้ามาจัดการ) ตามความคิดของเขาพื้นที่เมืองคือสภาพแวดล้อมที่ถูกสร้างขึ้น เป็นระบบย่อยที่ถูกผลิตขึ้นมาโดยระบบโครงสร้าง หรือระบบสังคมที่ใหญ่กว่าซึ่งเกิดจากฐานของธรรมเนียมปฏิบัติด้านเศรษฐกิจ การเมือง รวมทั้งอุดมการณ์ในสังคมนั้นๆ เมืองจึงเป็นการรวมตัวทางพื้นที่ของการจัดการทางเศรษฐกิจของสังคมที่กว้างใหญ่กว่าที่มีลักษณะพิเศษเฉพาะตัว โดยเฉพาะเมืองสมัยใหม่สมควรได้รับการมองว่าเป็นภาพปรากฏเชิงกายภาพของระบบทุนนิยม (Flanagan, 1993: 88) นี่คือภาพตัวแทนของเมืองที่คาสเทลส์วาดบรรยายไว้

อีกผู้หนึ่งที่ทำให้ความสนใจปฏิสัมพันธ์ระหว่างพลังทางเศรษฐกิจกับพื้นที่เมือง คือ เดวิด ฮาร์วี (David Harvey) ซึ่งอธิบายการผลิตสร้างพื้นที่เมืองภายในกรอบความคิดแบบมาร์กซิสต์เช่นกัน ฮาร์วี มองว่าระบบทุนนิยมจะสร้างภูมิทัศน์ทางกายภาพขึ้นมาตามความคิดของมัน ซึ่งจะช่วยตอบสนองต่อวัตถุประสงค์ทางการผลิตและการผลิตซ้ำของบรรดานายทุน การประดิษฐ์สร้างพื้นที่เช่นนี้เป็นสิ่งที่มีความสัมพันธ์กับการกระจุกตัวและการหมุนเวียนของทุนทั้งยังเป็นสิ่งที่ช่วยเพิ่มความซับซ้อนให้กับมหานครในยุคปัจจุบัน มหานครจึงเป็นสภาพแวดล้อมอันเป็นผลผลิตของกระบวนการการสะสมทุนที่กำลังดำเนินไปในทุกวันนี้ (เรื่องเดียวกัน: 88-89)

เศรษฐกิจกับเมืองดูเหมือนเป็นสิ่งที่ไม่อาจแยกขาดจากกันได้ ไม่ว่าจะพิจารณาความสัมพันธ์ของมันด้วยกรอบของท้องถิ่น (เมืองและรัฐ) หรือกรอบข้ามท้องถิ่น (ภูมิภาคและโลก) ก็ตาม กระแสโลกาภิวัตน์ที่พัดท่วมวงวิชาการมาตั้งแต่คริสต์ทศวรรษที่ 1980 ส่งผลให้การอธิบายเมืองแบบเศรษฐกิจการเมืองที่เดิมมักอิงอยู่กับทฤษฎีการพึ่งพา (dependency theory) และทฤษฎีระบบโลก (world system theory) จำเป็นต้องผลิตมุมมองใหม่ในการอธิบายเมืองขึ้นมา มุมมองที่ว่านี้คือ ทฤษฎีเมืองโลก (global city theory) การข้ามชาติของทุน ธุรกรรมการเงิน การพัฒนาอย่างรวดเร็วของเทคโนโลยีโทรคมนาคม-การขนส่งความเร็วสูง การเคลื่อนย้ายของแรงงานข้ามชาติ รวมทั้งการปรับโครงสร้างทางพื้นที่ในระดับโลกอันเป็นลักษณะเด่นของระบบทุนนิยมระดับโลก เหล่านี้ล้วนทำให้โลกกลายมาเป็นที่มีความเป็นระดับโลก (globality) มากขึ้นทุกขณะและทำให้เมืองต้องกลายมาเป็นเมืองโลกซึ่งเป็นรูปลักษณะหนึ่งของเมืองที่ความเปลี่ยนแปลงขนานใหญ่นั้นนำมาให้ นับตั้งแต่คริสต์ทศวรรษที่ 1980 เป็นต้นมา การศึกษาเมืองด้วยกระบวนการทัศน์ระดับโลกจึงค่อยๆ เพิ่มมากขึ้น (Machimura, 1994: 1-8)

บทความชื่อ *The World City Hypothesis* ของจอห์น ฟรีดแมน (John Friedmann) และหนังสือ *The Global City: New York, London, Tokyo* ของซัสเกีย ซัสเซน (Saskia Sassen) คืองานที่สะท้อนให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงทางความคิดนี้ได้เป็นอย่างดี ฟรีดแมนได้ให้ภาพของเมืองโลกไว้ว่า บรรดาเมืองน้อยใหญ่ทั่วโลกในปัจจุบันจะถูกดึงเข้ามาสู่ระบบเศรษฐกิจระดับโลก พวกมันจะได้รับการจัดสรรหน้าที่และช่วงชั้นเสียใหม่ ถูกใช้เป็นแหล่งสำคัญของการรวบรวมและสะสมทุนข้ามชาติ เป็นเป้าหมายปลายทางของผู้อพยพจำนวนมากจากทั้งในและนอกประเทศ เป็นอาณาบริเวณที่มีการแบ่งขั้วความต่างทางพื้นที่และชนชั้นอย่างเด่นชัด (Friedmann, 1986: 69-83) ขณะที่ซัสเซนเองก็วาดภาพตัวแทนของเมืองโลกขึ้นมาคล้ายๆ กันเพียงแต่ให้ความสำคัญกับมหานครชั้นนำทั้งสามมหานครเป็นพิเศษ ซัสเซนมองว่าการบูรณาการในระดับโลกทำให้นิวยอร์ค ลอนดอนและโตเกียวต้องทำหน้าที่เป็นจุดบัญชาการการจัดระเบียบเศรษฐกิจโลกที่เข้มข้นมาก เป็นที่ตั้งสำคัญของบริษัทการเงินและการบริการพิเศษนานาชาติ เป็นแหล่งผลิตและตลาดอันสำคัญของนวัตกรรมทั้งหลาย รวมทั้งเป็นที่ที่มากไปด้วยการแยกขั้วฉีกห่าง (polarization) ทางเศรษฐกิจและสังคม (Sassen, 1991)

การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างเมืองกับโลกาภิวัตน์ในช่วงแรกๆ นั้นเป็นการศึกษาจากฐานความคิดแบบเศรษฐกิจการเมือง จึงมิใช่เรื่องแปลกที่งานในลักษณะของ ฟรีดแมน และ ซัสเซน จะถูกวิจารณ์ว่าเป็นการศึกษาเมืองที่มุ่งเน้นไปที่มหานครของประเทศที่พัฒนาแล้วเป็นหลักโดยแทบจะไม่ได้ใส่ใจกับเมืองในประเทศโลกที่สามซึ่งก็เป็นองค์ประกอบหนึ่งของเครือข่ายเมืองโลกเช่นกัน นอกจากนี้การกล่าวถึงเฉพาะผลกระทบของโลกาภิวัตน์ด้านเศรษฐกิจที่มีต่อเมืองก็ทำให้ถูกท้วงติงว่ามีได้ใส่ใจกับมิติอื่นๆ ที่เป็นส่วนประกอบของโลกาภิวัตน์ (Short and Kim, 1999: 6-12 และ Smith, 1996) โดยเฉพาะอย่างยิ่งมิติด้านวัฒนธรรม

เมืองในมิติทางวัฒนธรรม

คำติติงการอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างเมืองกับโลกด้วยกรอบคิดแบบเศรษฐกิจการเมืองว่าละเอียดประเด็นด้านวัฒนธรรมนั้นเป็นสิ่งที่ควรค่าแก่การจับตามองเพราะทำให้เกิดการสร้างภาพตัวตนของเมืองขึ้นมาในอีกรูปแบบหนึ่ง เช่นแต่เดิมบรรดาเมืองของประเทศโลกที่สามจะถูกมองเป็นแหล่งการรวมตัวของพลังทางเศรษฐกิจและอำนาจทางการเมืองที่แตกต่างจากอาณาบริเวณที่มีเมืองอย่างเด่นชัดในสายตาของนักคิดสายเศรษฐกิจการเมือง แต่อาร์มสตรองกับแม็คกีพยายามชี้ให้เห็นว่าเมืองเหล่านี้มิได้เป็นเพียงแหล่งของการกระจุกรวมทุนแต่ยังเป็นแหล่งของการส่งผ่านหรือกระจายวัฒนธรรมในรูปของรสนิยมใหม่ พฤติกรรมการบริโภค รวมทั้งวิถีชีวิตแบบใหม่อีกด้วย (Armstrong and McGee, 1985 อ้างใน Flanagan, 1993: 121) แอนโทนี่ คิงก็พยายามชี้ให้เห็นถึงลักษณะเด่นของการกลายเป็นเมืองในโลกที่สามว่าไม่ได้เกิดขึ้นจากการถูกกระทำโดยกระแสวัฒนธรรมตะวันตกเพียงฝ่ายเดียว ทว่าความเปลี่ยนแปลงในสำนึก พฤติกรรมของผู้คนรวมทั้งความเปลี่ยนแปลงทั้งหลายภายในเมืองล้วนเป็นผลผลิตของการปฏิสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยต่างๆ ในระดับโลกและระดับท้องถิ่น (เช่นลักษณะเด่นทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมของที่นั้นๆ) ที่เกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลา เมืองจึงถูกมองว่าเป็นพื้นที่ที่เปิดกว้างสำหรับการเจรจาต่อรองทางวัฒนธรรมอย่างซ้ำแล้วซ้ำเล่า (cultural renegotiation) มากกว่าจะเป็นพื้นที่ที่ถูกกระทำโดยพลังอำนาจทางเศรษฐกิจการเมืองเพียงอย่างเดียว (King, 1990 อ้างใน Flanagan, 1993: 121-123)

การหันเหความสนใจมาสู่วัฒนธรรม (cultural turn) ทำให้เกิดเรื่องเล่าและภาพลักษณ์ของเมืองใหม่ๆ ดังปรากฏในงานศึกษาเกี่ยวกับเมืองหลายชิ้น อาทิเช่นงานของมิเชล เดอ เซร์โตว์ (Michel de Certeau) อ็องรี เลอแฟบวร์ (Henri Lefebvre) เอ็ดเวิร์ด โซจา (Edward Soja) สตีฟ ฟิลส์

(Steve Pile) และนักคิดอื่นๆ อีกมากมาย

เดอ แซร์โตว์ มองว่าเมืองสมัยใหม่ถูกทำให้กลายเป็นวัตถุเป้าหมายของการบริหารจัดการ เมืองเป็นสถานที่แห่งการเปลี่ยนแปลงและการฉวยใช้ให้เป็นประโยชน์ เป็นสิ่งที่มักไปด้วยการปะทะขัดแย้งทางผลประโยชน์และเป็นสิ่งที่มั่งคั่งไปด้วยคุณสมบัติใหม่ๆ อยู่ตลอดเวลา เมืองจึงเป็นทั้งเครื่องจักรแห่งความทันสมัย และวีรบุรุษผู้นำในความทันสมัยไปพร้อมๆ กัน เขายังได้ตั้งข้อสังเกตไว้ว่าเมืองกลายมาเป็นหัวข้อสำคัญในเชิงการเมือง แต่มันไม่ได้เป็นอาณาบริเวณของการดำเนินการต่างๆ ที่ถูกจัดวางโปรแกรมและกฎระเบียบไว้อีกต่อไป ภายใต้พื้นผิวของวาทกรรมต่างๆ ที่คอยยึดเยียดอุดมการณ์นั้นนี้ให้กับเมืองกลับเต็มไปด้วยกลวิธีและการผสมผสานของพลังอำนาจนานาชนิดที่ไร้อัตลักษณ์ที่สามารถจะอ่านทำความเข้าใจได้ ปราศจากจุดที่สามารถจะคว่ำจับ ปราศจากความโปร่งใสที่เป็นเหตุเป็นผล กลวิธีและการผสมผสานของพลังอำนาจเหล่านี้เป็นสิ่งที่ไม่สามารถจะบริหารจัดการได้ (de Certeau, 1984: 93-96) ภาพตัวแทนของเมืองที่ เดอ แซร์โตว์ สร้างขึ้นมาคือการเป็นพื้นที่ของอำนาจและผลประโยชน์ที่มีทั้งส่วนที่ได้รับการบริหารจัดการอย่างมีหลักการเหตุผลและส่วนที่อยู่นอกเหนือการบริหารจัดการอย่างเป็นเหตุเป็นผล

ผลงานอันโดดเด่นที่ทำให้เกิดการผนวกลมโนทัศน์เรื่องพื้นที่เข้ามาสู่การศึกษาเมืองคืองานของเลอแพบวร์ ซึ่งชักนำให้เกิดการมองเมืองว่าเป็นพื้นที่ที่สาม (third space) โดยโซจา ในภายหลัง จากจุดเริ่มต้นทางความคิดที่ว่าพื้นที่ไม่ได้เป็นเพียงอาณาบริเวณอันว่างเปล่าตามความหมายแบบเรขาคณิต ไม่ควรเป็นเพียงมโนทัศน์ที่ผูกขาดไว้ให้กับคณิตศาสตร์ ทำให้เลอแพบวร์พยายามจะเสนอความคิดว่าพื้นที่เป็นผลผลิตทางสังคมหรือเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นจากการผลิตของสังคม สำหรับเลอแพบวร์เมืองจึงเป็นพื้นที่ที่ถูกตกแต่งแปลงโฉมโดยการกระทำทาง

สังคมต่างๆ ที่เกิดขึ้นในห้วงเวลาทางประวัติศาสตร์ที่จำกัดห้วงหนึ่ง เป็นพื้นที่ทางสังคมประเภทหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับปฏิบัติการทางพื้นที่ (spatial practice) และการสร้างภาพตัวแทน (Lefebvre, 1991: 1-79)

โซจาแม้มิได้กล่าวถึงเมืองโดยตรงแต่ก็พยายามชี้ให้เห็นว่าพื้นที่ทางสังคมเช่นเมืองคือพื้นที่ที่มีความเป็นพื้นที่ที่สามอยู่ในตัว กล่าวคือเป็นพื้นที่ที่ทั้งแยกห่างออกจากพื้นที่ทางกายภาพกับพื้นที่ทางจิตใจและเป็นพื้นที่ที่รวมเอาพื้นที่ทั้งสองนี้เข้ามาไว้ในตัว พื้นที่ที่สามอาจถูกมองเป็นพื้นที่ทางสังคมที่ผู้คนอยู่อาศัยใช้ชีวิตและใช้ประโยชน์จากมันจริงๆ ในชีวิตประจำวัน เป็นพื้นที่ที่มีสิ่งหรือเรื่องราวต่างๆ อันมากมายเกิดขึ้นพร้อมๆ กันและดำรงอยู่ร่วมกัน ทั้งความอันตรายและความเป็นไปได้ทั้งหมด เป็นพื้นที่ที่มีความเปิดกว้างอย่างยิ่งยวด และเป็นพื้นที่ของการต่อสู้ทางสังคม (Soja, 1996: 1-70) ภาพตัวแทนของเมืองที่โซจาสร้างขึ้นมาคือการเป็นพื้นที่ทางสังคมที่มีมิติต่างๆ แทรกซี้มและซ้อนทับกันอยู่อย่างซับซ้อน ซึ่งภายในความซับซ้อนก็มีทั้งปัญหาและความเป็นไปได้ต่างๆ นานากระจายตัวอยู่ทั่วไป ภาพตัวแทนเช่นนี้ของเมืองช่วยผลิตความคิดแบบใหม่ให้กับการมองเมืองว่าเป็นอาณาบริเวณที่มีพลวัตซึ่งไม่อาจจะถูกควบคุมและกำกับไว้โดยแผนแม่บทและกฎเกณฑ์ที่เป็นทางการใดๆ ได้เสมอไป

มุมมองเช่นนี้ยังมีให้เห็นในงานของนักคิดแนวสตรีนิยมที่ถกเถียงในเรื่องพื้นที่ (spatial feminists) นักสตรีนิยมเชิงพื้นที่เห็นว่าเมืองเป็นพื้นที่ที่ถูกทำให้มีความเป็นเพศเกิดขึ้นโดยผ่านกระบวนการทางสังคมและปฏิบัติการทางสังคมต่างๆ ที่อยู่บนฐานของอุดมการณ์ชายเป็นใหญ่ พวกเขาแนะนำเราควรมองเมืองแบบใหม่ในฐานะที่ว่ามันเป็นพื้นที่ของความเปิดกว้างอย่างยิ่งยวด เป็นพื้นที่ที่มีข้อผูกมัดที่รุนแรงและมากไปด้วยการกดขี่แต่ขณะเดียวกันมันก็เป็นจุดยุทธศาสตร์ของการฟื้นคืนตัวและการต่อต้าน เป็นที่ชุมนุมสังสรรค์ของปรากฏการณ์ใหม่ๆ ซึ่งสามารถ

จะเกิดขึ้นได้โดยอยู่นอกเหนืออาณาบริเวณศูนย์กลางที่ถูกจัดระเบียบไว้ด้วยอุดมการณ์ชายเป็นใหญ่ (เรื่องเดียวกัน: 108-110)

สตีฟ ไพล์ เป็นอีกผู้หนึ่งที่พยายามสร้างภาพตัวแทนของเมืองด้วยมุมมองที่แตกต่างโดยการผนวกเอาความคิดแบบจิตวิเคราะห์มาใช้พิจารณาเมือง สำหรับไพล์เมืองเปรียบเสมือนร่างกายคนที่มีอัตตามีจิตใต้สำนึก บุคลิกภาพ จินตนาการ รวมทั้งอารมณ์และความรู้สึกเมืองเป็นพื้นที่แห่งความปรารถนาและความหวาดกลัวคล้ายกับที่ร่างกายก็เป็นเช่นนั้น ทั้งเมืองและร่างกายล้วนถูกสร้างขึ้นมาในความสัมพันธ์พวกมันมีพื้นที่ เป็นพื้นที่และผลิตสร้างพื้นที่ของตนเองทั้งในมิติของความเป็นจริงและจินตนาการ ทว่าภายในพื้นที่เหล่านี้กลับมีเคียวว่างเว้นจากอำนาจและการต่อต้านชัดเจน (Pile, 1996: 184-237)

จุดร่วมหนึ่งของเรื่องเล่าทั้งหมดเกี่ยวกับเมืองที่กล่าวไปข้างต้นคือเมืองเป็นภาพตัวแทนที่ถูกวาดบรรยายซ้ำแล้วซ้ำเล่า ทฤษฎีที่แตกต่างกันไปช่วยบอกเล่าเรื่องราวที่แตกต่าง ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความจริงเกี่ยวกับเมืองบางแง่มุม แต่พวกมันล้วนเป็นเพียงวิธีการหนึ่งๆ ในการทำความเข้าใจความซับซ้อนทั้งปวงที่ประกอบขึ้นมาเป็นเมือง ไม่มีเรื่องเล่าหรือบทบรรยายเพียงหนึ่งเดียวสำหรับเมือง แต่เรื่องเล่าที่หลากหลายกลับช่วยผลิตสร้างภาพตัวแทนของเมืองขึ้นมาในลักษณะต่างๆ ซึ่งได้มาต่อกันบ้างแง่มุมของเมืองให้โดดเด่นและปิดกั้นบางแง่มุมของเมืองไปพร้อมๆ กัน (Bridge and Watson, 2000: 14) การเป็นภาพตัวแทนจึงเป็นคุณลักษณะหนึ่งของเมืองที่เกิดขึ้นมาตั้งแต่มนุษย์เริ่มคิดพิจารณาเกี่ยวกับเมือง ภาพตัวแทนนี้ได้รับการผลิตซ้ำมาอย่างต่อเนื่องและจะถูกผลิตใหม่เช่นนี้ตลอดไป

ภาพตัวแทนที่มีควรมองข้าม

การกล่าวถึงเมืองมิว่าจะอย่างไรก็เป็นการสร้างภาพตัวแทนให้กับเมือง กระนั้นก็ยังดีที่มีผู้พยายามกล่าวถึงเมืองในรูปของคำนิยามหรือคำจำกัดความอยู่เสมอมา สตีฟ ไพล์ คือผู้หนึ่งที่ทุ่มเทความคิดให้กับการนิยามความหมายของเมืองสมัยใหม่ แม้ความพยายามของเขาจะจบลงในรูปของภาพตัวแทนอันหนึ่งที่มีให้กับเมือง แต่มันก็เป็นภาพตัวแทนที่ช่วยชี้แนะให้เราตระหนักถึงลักษณะสำคัญของสังคมเมืองได้เป็นอย่างดี

ไพล์ มองว่าเมืองคือพื้นที่ที่บรรจู้ไว้ด้วยทั้งความเป็นระเบียบและความขัดแย้งทั้งอิสระเสรีและความจำเป็นต้องพึ่งพา รวมทั้งความตึงเครียดขัดแย้งที่เกิดจากการคงอยู่ร่วมกันของสิ่งที่แตกต่างกัน เมืองชักนำผู้คน สินค้า สิ่งของ เงินตรา ความเชื่อ ฯลฯ จากต่างถิ่นต่างที่มาสูดตัวมัน ยังผลให้เกิดการปฏิสัมพันธ์ในรูปแบบใหม่ที่แตกต่างหลากหลาย อันนำมาสู่ประสบการณ์ในชีวิตและภาพลักษณะเกี่ยวกับเมืองที่หลากหลาย เมืองยังเป็นที่ที่มีความแตกต่างทางพื้นที่เชิงกายภาพที่โดดเด่นเป็นที่ที่มากด้วยเครือข่ายซึ่งช่วยให้เกิดการไหลผ่านของกระแสและการแลกเปลี่ยนปฏิสัมพันธ์ต่างๆ นานา เครือข่ายเหล่านี้มีทั้งขมวดพันกันอยู่ภายในและแผ่ขยายสู่ภายนอกขอบเขตเมือง เมืองคือจุดรวมทางภูมิศาสตร์ของบรรดาเครือข่ายและวิถีชีวิตอันนำมาซึ่งความเข้มข้นของความแตกต่างหลากหลายและการปฏิสัมพันธ์ที่โดดเด่นกว่าพื้นที่ที่มีใช้เมือง การนำพาผู้คนที่แตกต่างกันทางสังคมและวัฒนธรรมมาอยู่ใกล้กันในพื้นที่จำกัดส่งผลให้เราไม่อาจคาดเดาได้ว่าปัจเจกบุคคลแต่ละบุคคลจะมีปฏิกิริยาตอบสนองต่อความหลากหลายภายในเมืองนี้ในรูปแบบใด ทุกคนล้วนมีเรื่องราวของตน ทุกคนล้วนมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมใหม่ๆ มีปัญหา รวมทั้งโอกาสใหม่ๆ เมืองจึงเป็นโลกของความเป็นไปได้นานาประการ (Pile, 1999: 4-50)

ภาพตัวแทนของเมืองที่โพล์สร้างขึ้นมาคือการเป็นพื้นที่ของความเปิดกว้างและความแตกต่างหลากหลายซึ่งได้นำทั้งปัญหาและโอกาสที่จะเป็นไปได้ต่างๆ นานามาสู่ปัจเจกบุคคล กลุ่มคนที่ได้เข้ามาเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับเมืองอยู่ตลอดเวลา

ในลักษณะภาพรวมเราอาจวาดบรรยายได้ว่า

เมืองคือสภาพแวดล้อมอย่างหนึ่งซึ่งเป็นแหล่งรวมของผู้คนและสิ่งปลูกสร้าง สภาพแวดล้อมนี้เกิดจากกระบวนการปฏิสัมพันธ์ทางสังคมและการประกอบสร้างทางวัฒนธรรมที่อยู่บนฐานของเครือข่ายความสัมพันธ์น้อยใหญ่ทั้งที่อยู่ภายในและภายนอกตัวเมือง เครือข่ายเหล่านี้จะมีทั้งการหนุนเสริม เกื้อกูล และขัดแย้งซึ่งกันและกันอยู่ตลอดเวลา จนก่อให้เกิดเป็น “ความเข้มข้นเชิงสัมพันธ์” (กับอาณาบริเวณรอบ) ที่มีลักษณะโดดเด่นเฉพาะอันนำมาซึ่ง “บรรยากาศ” ที่มีอิทธิพลต่อวิถีชีวิต ความคิด โลกทัศน์ วัฒนธรรมของผู้คนตลอดจนความเป็นไปต่างๆ นานาในสังคมและ “พลวัต” ที่ทำให้เมืองกลายมาเป็นพื้นที่ที่ไม่ตายตัว ซึ่งทำหน้าที่เป็นจุดเชื่อมประสานการแลกเปลี่ยนทางสังคมและวัฒนธรรมอันหลากหลายที่นำมาสู่การปะทะประสานและการผสมผสานอย่างต่อเนื่องของสิ่งต่างๆ ซึ่งไม่มีวันจะรวมเป็นเนื้อหนึ่งเดียวกันได้ แต่ทว่าการผสมผสานที่ไม่มีวันรวมเป็นหนึ่งได้นี้กลับนำมาซึ่งทั้ง “โอกาสที่จะเป็นไปได้” และ “ปัญหา” ต่างๆ นานาที่ซับซ้อนเกี่ยวกันมาโดยตลอดบนพื้นที่แห่งนี้ การซับซ้อนที่ว่านี้เป็นเสมือนการสั่นดาปลังชีวิตของเมืองที่คอยผลักดันให้เมืองกลายมาเป็น “ผู้นำ” ความเปลี่ยนแปลงแห่งยุคสมัยของสังคมนั้นๆ ไปในที่สุด เนื่องจากมีมีที่ใดที่จะมีการปฏิสัมพันธ์ทางสังคมที่ซับซ้อนเกี่ยวกันอย่างเข้มข้นได้มากถึงเพียงนี้

นี่คือภาพตัวแทนของเมืองที่พยายามจะสื่อให้เห็นถึงคุณลักษณะสำคัญอันหนึ่งของเมืองซึ่งนั่นก็คือการเป็นสิ่งที่มีความเข้มข้นทางสังคมและวัฒนธรรมมากกว่าอาณาบริเวณรอบในเชิงสัมพันธ์ ในทุกสถาน

และกาลเวลาเมืองล้วนมีคุณลักษณะนี้แฝงฝังอยู่ในตัว

แต่ก็ดังที่ได้กล่าวไปข้างต้นว่าการกล่าวถึงเมืองมิว่าจะอย่างไร ก็เป็นได้แค่การสร้างภาพตัวแทนให้กับเมือง แต่เมืองเป็นได้แค่ภาพตัวแทนจริงหรือ การนำความสัมพันธ์ระหว่างภาษา วาทกรรมและวัตถุเป้าหมายของความรับรู้ (the objects of knowledge) มาร่วมพิจารณา น่าจะทำให้เรามองเห็นหรือตระหนักถึงมิติอื่นของเมืองที่เป็นได้มากกว่าแค่ภาพตัวแทน

ถ้าไม่ใช่ภาพตัวแทนแล้วเมืองคืออะไร

หากเราคิดตามมิเชล ฟูโกต์ (Michel Foucault) ว่า วาทกรรมเป็นเรื่องของการผลิตความรู้โดยผ่านภาษาหรือใช้ภาษาเป็นสื่อ เราก็จะพบว่าวาทกรรมเป็นตัวแทนวัตถุเป้าหมายของความรับรู้ให้กับเรา หรือผลิตความหมายหรือภาพตัวแทนของสิ่งนั้นให้กับเราและไม่มีสิ่งใดในโลกนี้ที่จะมีความหมายได้ถ้าไม่ได้ถูกภายใต้วาทกรรม พึงดูคล้ายฟูโกต์จะกล่าวว่ารอกเหนือจากวาทกรรมแล้วโลกนี้ไม่มีอะไร ทุกสิ่งทุกอย่างคือวาทกรรมทั้งสิ้น แต่ความจริงฟูโกต์มิได้ปฏิเสธว่าสิ่งต่างๆ ในโลกนี้สามารถมีสถานะการดำรงอยู่ในเชิงวัตถุหรือเป็นสิ่งที่ดำรงอยู่จริงทางกายภาพได้ เขาเพียงต้องการจะชี้ให้เห็นว่าความหมายรวมทั้งภาพตัวแทนของสิ่งที่เรารับรู้กันนั้นเกิดขึ้นมาได้เพราะการทำงานของภาษาและวาทกรรม มันคือวาทกรรมต่างหากที่ผลิตความรู้หรือการรับรู้ให้กับเราไม่ใช่สิ่งนั้นๆ โดยตัวของมันเอง แต่สิ่งๆ นั้นก็สามารถมีจริง ดำรงอยู่จริงทางกายภาพได้ (Hall, 1997: 41-51)

เมืองก็เป็นเช่นนั้น กล่าวคือเป็นสิ่งที่ไม่มีมิติของการเป็นภาพตัวแทนและมิติของการเป็นวัตถุทางกายภาพอยู่ในตัว เมื่อเมืองถูกทำให้เป็นเป้าหมายของความรู้หรือการรับรู้ มันจะดำรงอยู่ในสถานะของภาพ

ตัวแทนทั้งในแวดวงวิชาการและในความคิดจินตนาการของสามัญชน แต่ภาพตัวแทนนี้ก็เป็ผลผลิตของภาษาและวาทกรรมที่ต้องสัมพันธ์กับวัตถุทางกายภาพที่เรียกว่าเมือง

ความก้าวหน้าทางความคิด มโนทัศน์ตลอดจนเทคโนโลยีในปัจจุบันทำให้นักวิชาการด้านเมืองจำนวนหนึ่งเริ่มหันมากล่าวถึงพื้นที่เหนือจริง (virtual space) รวมไปถึงเมืองในจินตนาการ เช่น เมืองสมอกลงแห่งยุคสารสนเทศ (cybercity) ซึ่งดูเหมือนจะเป็นพื้นที่และเมืองที่ก้าวพ้นมิติทางกายภาพไปแล้ว แต่ทราบเท่าที่มนุษย์ยังจำเป็นต้องพึ่งพาปัจจัยสี่ก็คงเป็นเรื่องยากที่จะให้เมืองสลัดทิ้งมิติทางกายภาพของมันไปได้โดยสิ้นเชิง อย่างไรก็ตามแต่เมืองทั่วไปกระทั่งเมืองหลุดโลก (exopolis)¹ เมืองแห่งภาพจำลองลงตา (simcity) และเมืองมายาแห่งความมหัศจรรย์บันเทิง (fantasy city) (Dear, 2000; Soja, 1996 และ Hannigan, 1998) ก็มีอาจจะขาดมิติทางกายภาพได้

เมื่อปี ค.ศ. 1961 เลวิส มัมฟอร์ด (Lewis Mumford) ผู้ที่ได้ศึกษาวิวัฒนาการของเมืองในเชิงประวัติศาสตร์นับแต่เมืองโบราณมาจนถึงเมืองยุคปัจจุบันในขณะนั้นได้กล่าวถึงเมืองประเภทหนึ่งซึ่งเป็นลำดับขั้นแห่งวิวัฒนาการของเมืองแบบล่าสุดสำหรับยุคนั้น เมืองที่ว่านี้คือ “เมืองที่มองไม่เห็น” (invisible city) อันหมายถึงเมืองในอีกมิติหนึ่งที่แผ่ขยายปริมาตรกลืนขอบเขตกว้างไกลกว่าเมืองในมิติทางกายภาพ ขอบเขตนั้นอาจกว้างไกลไปถึงระดับโลก ปราบกฎการณ์นี้เกิดขึ้นได้ด้วยการพัฒนาเครือข่ายไฟฟ้า โทรคมนาคม สื่อมวลชน การคมนาคมขนส่งที่รวดเร็ว รวมทั้งเครือข่ายทางการเงินและการบริหารจัดการ การพัฒนาเหล่านี้ได้มาช่วยเพิ่มศักยภาพในการจัดการทรัพยากรทางอำนาจและวัฒนธรรมให้กับเมือง (Mumford, 1961: 641-646) แม้มัมฟอร์ดจะมองว่าเมืองที่มองไม่เห็นเป็นวิวัฒนาการล่าสุดของเมืองที่ส่งผลให้เกิดมุมมองใหม่ในยามที่กล่าวถึงเมืองช่วงต่อมาแต่เขาก็ไม่เคยปฏิเสธการมีอยู่ของเมืองที่มอง

เห็น (visible city) หรือเมืองในมิติทางกายภาพที่เป็นที่อยู่อาศัยใช้ชีวิตจริงๆ ของปวงชนคนทั่วไปผู้ที่มีทั้งความเหมือนและความต่างกันอยู่ในตัว

การไม่มองข้ามมิติทางกายภาพทำให้มัมฟอร์ดตระหนักว่าเมืองกับมนุษย์เป็นสิ่งที่สัมพันธ์กันและเมืองควรต้องใส่ใจกับกระบวนการทางนิเวศวิทยาที่ห่อคลุมสิ่งมีชีวิตทุกรูปนามไว้ในตัวมัน มัมฟอร์ดกล่าวไว้ว่าเราต้องนำการทำหน้าที่ประจุมารดาผู้หล่อเลี้ยงชีวิตกลับมาสู่เมืองเราต้องฟื้นฟูกิจกรรมต่างๆ ที่เป็นตัวของตัวเอง รวมทั้งการคบหาสมาคมแบบถ้อยที่ถ้อยอาศัยที่คำนึงถึงการอยู่ร่วมกันซึ่งถูกมองข้ามและกดทับไว้เนิ่นนานให้กลับคืนมาอย่างเมือง เพราะเมืองควรจะเป็นองค์อินทรีย์แห่งความรักความเมตตา และภาระหน้าที่ที่สำคัญของเมืองก็คือการทะนุถนอมและปมเพาะภูมิปัญญาให้กับมนุษย์ (เรื่องเดียวกัน: 655) แม้คำกล่าวนี้จะมีสีสันของความเป็นอุดมคติอยู่มากแต่ก็ช่วยตอกย้ำให้เราได้ตระหนักถึงความสัมพันธ์ระหว่างเมืองในฐานะระบบนิเวศน์กับชีวิตทางกายภาพของพวกเขา

“กายภาพ” มิติที่ธรรมดาสามัญของเมือง

โนเอล จิสท์ (Noel Gist) และซิลเวีย ฟาวา (Sylvia Fava) เคยกล่าวไว้อย่างน่าสนใจว่า เมืองอาจจะเป็นได้หลายสิ่ง เป็นสิ่งทางกฎหมาย เป็นสภาวะของจิตใจ เป็นคำจำกัดความที่ได้จากการสำมะโนประชากร แต่ถึงที่สุดแล้วเราต้องตระหนักในความจริงที่ว่าเมืองคือสิ่งทางกายภาพ มีตึกรามบ้านช่อง ถนนหนทางและผู้คนซึ่งดำรงอยู่หรือได้ดำรงอยู่ในห้วงเวลาและพื้นที่ (Gist and Fava, 1964: 95)

ความคิดของมัมฟอร์ดกับจิสท์และฟาวาแม้จะหลีกเลี่ยงไม่พ้นการสร้างภาพตัวแทนแบบหนึ่งให้กับเมือง แต่มันก็เป็นภาพตัวแทนที่ช่วยให้เราได้ตระหนักถึงมิติอื่นของเมืองที่นอกเหนือไปจากการเป็นแค่ภาพตัวแทน

การขบคิดคำถามว่าเมืองคืออะไร นอกจากจะช่วยให้เราตระหนักถึงวิวัฒนาการทางความคิดเกี่ยวกับเมืองที่ต่างสถานต่างกาลเวลาซึ่งถูกสะท้อนออกมาเป็นภาพตัวแทนของเมืองในรูปแบบต่างๆ แล้วยังช่วยให้เราเข้าใจถึงคุณลักษณะพื้นฐานที่สำคัญอันหนึ่งของเมืองว่า เมืองมิได้เป็นแค่เพียงสภาพแวดล้อมทางสังคมและวัฒนธรรมที่เกิดขึ้นจากการทำงานของระบบอำนาจทางเศรษฐกิจ การเมือง และวัฒนธรรม ทั้งที่ได้รับการยอมรับอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการ แต่เมืองยังเป็นสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่มีอิทธิพลต่อชีวิตทางกายภาพของผู้คนอีกด้วย มิฉะนั้นปัญหาคุณภาพชีวิต สุขภาวะของชาวเมือง สุขภาวะของตัวเมือง ทัศนะจุภาค ชุมชนแออัด ฯลฯ คงไม่จำเป็นจะต้องได้รับการกล่าวถึง

แน่นอนว่าการกล่าวถึงปรากฏการณ์เหล่านี้ในฐานะของปัญหา เป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องกับกลไกของอำนาจเศรษฐกิจ การเมืองและวัฒนธรรมด้วย แต่จะมากจะน้อยปรากฏการณ์เหล่านี้ย่อมมีมิติทางกายภาพหรือความเปลี่ยนแปลงในสภาพแวดล้อมของเมืองที่สามารถสัมผัสได้ทางกายภาพเข้ามาเกี่ยวข้องด้วยเป็นแน่

กล่าวโดยรวม นับแต่เริ่มมีเมืองอุบัติขึ้นมาบนผิวพิภพมันก็ได้ถูกทำให้เข้ามาดำรงอยู่ในความคิดของมนุษย์ในฐานะภาพตัวแทนที่ถูกผลิตใหม่ซ้ำแล้วซ้ำเล่า ทั้งในรูปของจินตนาการ ภาพลักษณ์และมโนทัศน์ แต่จะอย่างไรเสียเราก็ไม่ควรลืมเลือนไปว่าเมืองไม่ใช่สิ่งที่ดำรงอยู่เพียงในความคิดของเรา นอกเหนือจากการรับรู้และจินตนาการของเราแล้วยังคงมีเมืองที่ตั้งดำรงอยู่จริงในทางกายภาพที่ปวงชนคนธรรมดาสามัญจะสัมผัสและสัมพันธ์ได้ในชีวิตแต่ละวันของพวกเขา ซึ่งการสัมผัสและสัมพันธ์นี้ก็คือที่มาของความหวัง ความฝัน ความหวาดหวั่นท้อแท้รังทศใจของพวกเขาผู้เป็นหรือกำลังจะเปลี่ยนมาเป็นชาวเมือง

สรุป

ค่านิยมของคำว่าเมืองในท้ายที่สุดก็เป็นได้แค่เพียง “ภาพตัวแทน” ที่ถูกสร้างขึ้นมาโดยกรอบการมองอันจำเพาะที่ครอบงำวงวิชาการในขณะนั้นๆ อยู่ กรอบการมองเหล่านี้คือร่องรอยที่สะท้อนให้เห็นถึงมิติต่างๆ ที่สานสร้างความเป็นเมืองให้เกิดขึ้นมาในโลกสมัยใหม่

อย่างไรก็ดี ภาพตัวแทนที่ถูกสร้างขึ้นมาอย่างวิจิตรพิสดารในเชิงวิชาการเหล่านี้ มักจะมีค้อยให้ความใส่ใจกับมิติทางกายภาพของเมือง ทั้งๆ ที่มีมิติทางกายภาพของเมืองนี้คือผลผลิตที่เป็นรูปธรรมมากที่สุดของการกระทำของผู้คนทุกกลุ่ม ชนชั้น ชาติพันธุ์ ภาษาและเพศวิถี มันคือมิติที่ผู้คนทุกกลุ่มชนไม่เว้นแม้แต่คนธรรมดาสามัญ คนชายขอบได้มีส่วนร่วมสร้างมันขึ้นมา มิว่าจะโดยรู้ตัวหรือไม่รู้ตัวก็ตาม เมืองจึงไม่ได้เป็นแค่ผลผลิตของความรู้ อำนาจและปฏิบัติการที่เป็นทางการ ไม่ได้เป็นแค่พื้นที่ที่จะต้องเชื่อมต่ออุดมการณ์ วัตถุประสงค์ครอบงำ (ที่ถูกผลิตและกำกับโดยกลุ่มคนผู้มีทุน ความรู้และอำนาจในสังคม) ตลอดจนนโยบาย ตัวแบบการพัฒนาใดๆ เสมอไป

การไม่ตระหนักถึงคุณลักษณะข้อนี้ของเมือง ยังผลให้การบริหารจัดการหรือโครงการใดๆ ที่จะเป็นไปเพื่อสร้างเสริมสิ่งดีๆ ให้กับสังคมเมืองหลายต่อหลายอันมีอันต้องจบลงไปแค่ในระดับของความคิดและปฏิบัติการที่มีความเป็นเหตุผลแบบวิชาการ แต่ชาวบ้านชาวเมืองส่วนใหญ่ไม่เข้าใจเลยพลอยไม่อยากจะเข้ามามีส่วนร่วม เพราะเหตุผลเหล่านั้นหลายอันไม่สอดคล้องกับเงื่อนไขและความเป็นไปได้ในระดับชีวิตประจำวันจริงๆ ของพวกเขา

อาทิเช่นมีเหตุผลที่น่าฟังอันใดที่เราจะนำไปกล่าวเชิญชวนให้แรงงานต่างด้าวที่เข้ามาอยู่ในเมืองอย่างผิดกฎหมาย และหญิงชราชาวพิการ์ที่ถัดไถตัวเองไปตามทางเท้าเพื่อขอทานไปวันๆ เห็นว่าการ

คัดแยกขยะก่อนทิ้ง การไม่ใช้กิ่งไม้แห้งมาเป็นฟืนต่อนก่ไฟปรุงอาหาร เป็นเรื่องสมควรทำ

เชิงอรรถ

1. Michael J. Dear ใช้คำนี้ในความหมายว่า มันคือเมืองที่สร้างขึ้นมาโดยการจำลองแบบจากตัวแบบที่ไม่เคยมีอยู่จริงในโลกใบนี้ (เช่น ดิสเนย์แลนด์) ภายในเมืองประเภทนี้จึงเต็มไปด้วยความสับสนว่าอันใดคือความจริงอันใดคือจินตนาการ อ่านเพิ่มเติมใน Dear, Michael. (2000) *The Postmodern Urban Condition*. pp.146-147.

บรรณานุกรม

ภาษาอังกฤษ

- Bridge, Gary and Watson, Sophie. (Ed.). 2000. *A Companion to the City*. Oxford : Blackwell.
- Burgess, Ernest W. 1925. The Growth of the City : An Introduction to a Research Project. In Richard T. LeGates and Frederic Stout (Ed.), *The City Reader* (pp.89-97), London: Routledge, 1996.
- de Certeau, Michel. 1984. *The Practice of Everyday Life*. Berkeley : University of California Press.
- Dear, Michael J. 2000. *The Postmodern Urban Condition* . Oxford : Blackwell.
- Eck, Diana L. 1987. The City as a Sacred Center. In Bardwell Smith and Holly Baker Reynolds (Ed.), *The City ac a Sacred Center : Essays on Six Asian Contexts* (pp.1-11), Leiden : E.J.Brill.
- Flanagan, William g. 1993. *Contemporary Urban Sociology* . Cambridge : Cambridge University Press.
- Friedmann, John. 1986. "The World City Hypothesis" *Development and Change*, 17 : 69-83.
- Gist, Noel P. and Fava, Sylvia Fleis. 1964. *Urban Society*. (5th ed.). New York : Crowell.
- Hall, Stuart (Ed.). 1997. *Representation : Cultural Representations and Signifying Practices*. London : Sage.
- Hannigan, John. 1998. *Fantasy City : Pleasure and Profit in the Postmodern Metropolis*. London : Routledge.
- Lefebvre, Henri. 1991. *The Production of Space*. Oxford : Blackwell.
- Mumford, Lewis. 1961. *The City in History : Its Origins, its Transformations, and its Prospects* . London : Penguin Book.
- Pile, Steve. 1996. *The Body and the City : Psychoanalysis, Space and Subjectivity*. London : Routledge.
- Pile, Steve. 1999. What is a City ? In Doreen Massey, John Allen, and Steve Pile. *City Worlds* (pp.3-52), London : Routledge.

- Sassen, Saskia. 1991. *The Global City : New York, London, Tokyo*. Princeton : Princeton University Press.
- Short, John Rennie and Kim, Yeong – Hyun. 1999. *Globalization and the City*. New York : Longman.
- Simmel, Georg. 1964. The Metropolis and Mental Life. In Paul K. Hatt and Albert J0 Reiss, Jr, *The Revised Reader in Urban Sociology* (pp.635-646), New York : The Free Press of Glencoe.
- Soja, Edward W. 1996. *Thirdspace : Journey to Los Angeles and Other Real – and – Imagined Places* . Oxford : Blackwell.
- Weber, Max. 1958. *The City*. Translated and edited by Don Martindale and Gertrud Neuwirth. New York : Free Press.
- Wirth, Louis. 1938. Urbanism as a Way of Life. In Richard T. LeGates and Fred-eric Stout (Ed.), *The City Reader* (pp.189-197), London : Routledge, 1996.

ภาษาญี่ปุ่น

- Machimura Takashi. 1994. *Sekai Toshi Tokyo no Kouzou Tenkan : Toshi Restruc-turing no Shakaigaku*. Tokyo : Tokyo Daigaku.
- Wakabayashi Mikio. 1996. Shakaigakuteki Taishou toshite no Toshi. In Inoue Shun et al.(Eds.), *Toshi to Toshika no Shakaigaku* (pp.1-28), Tokyo : Iwanami Shoten.
- Weber, Max. 1965. *Toshi no Ruikeigaku* (13 rd ed.) . Translated from Die Nichtlegitime Herrschaft (Typologie der Stadte) by Sera Terushiro. Tokyo : Soubunsha.